

Ірина Панчук,
доктор філософських наук,
доцент кафедри філософії
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID:0000-0001-6301-4280
panchuk79@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КАТОЛИЦИЗМУ ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розкриваються основні тенденції розвитку католицизму Волинського регіону незалежної України. Констатовано, що нині Католицька церква в регіоні представлена Римо-Католицькою Церквою (РКЦ) та Українською Греко-Католицькою церквою (УГКЦ). Ренесанс католицизму, який розпочався у Волинському регіоні наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття хоча й на початковому етапі зберіг свої історично польські витоки, активно адаптувався до регіональних особливостей та все більше українізується. Установлено, що сучасні католицькі конфесії Волинського регіону – динамічні осередки, що будують свою діяльність, зважаючи на духовні потреби віруючих, орієнтуючись на духовні запити не лише віруючих з польським коренем, але й етнічних українців. Адже і РКЦ, і УГКЦ намагаються пропонувати своїм вірянам зрозумілі, сучасні форми долучення до божественного, спрямовані на пошук вирішення актуальних для рядового віруючого проблем: від соціальних до теологічних. Відтак сучасний католицизм у регіоні відповідає духовним запитам не лише польської нащадщини, але й українців, котрі шукають свою дорогу до Храму. Багато з них обирають саме греко-католицизм як виразника національної церкви. Доведено, що з початком повномасштабного вторгнення на територію України РФ, католицькі конфесії беруть активну участь у волонтерській роботі, працюють із внутрішньо переміщеними особами, займаються доставкою гуманітарних вантажів із сусідньої Польщі. Католицькі конфесії регіону застосовують різноманітні форми й методи евангелізації та соціогуманітарної діяльності. Робота католицьких місій спрямована до соціально незахищених, знедолених груп населення, а з початком повномасштабного російського вторгнення на територію України опіка відбувається й над внутрішньо переміщеними особами.

Ключові слова: католицизм, віруючий, Волинський регіон, Римо-Католицька церква, Українська Греко-Католицька Церква.

Panchuk Iryna. Tendencje rozwoju katolicyzmu na Wołyniu w końcu XX – początku XXI wieku

Artykuł ukazuje główne kierunki rozwoju katolicyzmu na Wołyniu niepodległej Ukrainy. Ustalono, że obecnie Kościół katolicki w regionie jest reprezentowany przez Kościół rzymskokatolicki (RCC) i Ukraiński Kościół Greckokatolicki (UGC). Renesans katolicyzmu, który rozpoczął się na Wołyniu pod koniec lat 80. i na początku lat 90. XX wieku, choć w początkowej fazie zachował swoje historycznie polskie korzenie, aktywnie dostosowywał się do specyfiki regionalnej i ulegał coraz większej ukrainizacji. Ustalono, że współczesne wyznania katolickie na Wołyniu są dynamicznymi ośrodkami, które budują swoją działalność z uwzględnieniem duchowych potrzeb wiernych, skupiając się na duchowych prośbach nie tylko wiernych o polskich korzeniach, ale także etnicznych Ukraińców. W końcu zarówno RCC, jak i UGCC starają się oferować swoim wyznawcom zrozumiałe, nowoczesne formy przywiązania do boskości, mające na celu znalezienie rozwiązań istotnych dla zwykłego wierzącego problemów: od społecznych po teologiczne. Dlatego współczesny katolicyzm w regionie wychodzi naprzeciw duchowym potrzebom nie tylko polskiej mniejszości narodowej, ale także Ukraińców, którzy szukają swojej drogi do Kościoła. Wielu z nich

wybiera specyficznie grekokatolicyzm jako wyraz kościoła narodowego. Udowodniono, że wraz z rozpoczęciem pełnej inwazji Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy, wyznania katolickie biorą aktywny udział w wolontariacie, pracy z przesiedleńcami wewnętrznymi oraz zajmują się dostarczaniem towarów humanitarnych z sąsiedniej Polsce. Wyznania katolickie regionu stosują różne formy i metody ewangelizacji oraz działań społeczno-humanitarnych. Praca misji katolickich skierowana jest do słabszych społecznie, defaworyzowanych grup ludności, a wraz z początkiem pełnej inwazji rosyjskiej na terytorium Ukrainy opieką objęto także osoby wewnętrznie przesiedlone.

Słowa kluczowe: *katolicyzm, wierzący, obwód wołyński, kościół rzymskokatolicki, ukraiński kościół grekokatolicki.*

Panchuk Iryna. Tendencies in the Development of Catholicism in the Volyn Region at the End of the XX – Beginning of the XXI Century

The article reveals the main trends in the development of Catholicism in the Volyn region of independent Ukraine. It was established that currently the Catholic Church in the region is represented by the Roman Catholic Church (RCC) and the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC). The renaissance of Catholicism, which began in the Volyn region in the late 1980s and early 1990s of the XX century, although at the initial stage it retained its historically Polish origins, actively adapted to regional characteristics and became more and more Ukrainized. It was established that the modern Catholic denominations of the Volyn region are dynamic centers that build their activities, taking into account the spiritual needs of believers, focusing on the spiritual requests not only of believers with Polish roots, but also of ethnic Ukrainians. After all, both the RCC and the UGCC try to offer their believers understandable, modern forms of attachment to the divine, aimed at finding solutions to the problems that are relevant for the ordinary believer: from social to theological. Therefore, modern Catholicism in the region meets the spiritual needs not only of the Polish national minority, but also of Ukrainians who are looking for their way to the Church. Many of them choose specifically Greek Catholicism as an expression of the national church. It has been proven that with the beginning of a full-scale invasion of the territory of Ukraine by the RF, Catholic denominations take an active part in volunteer work, work with internally displaced persons, and are engaged in the delivery of humanitarian goods from neighboring Poland. Catholic denominations of the region use various forms and methods of evangelization and socio-humanitarian activities. The work of Catholic missions is aimed at socially vulnerable, disadvantaged groups of the population, and with the beginning of the full-scale Russian invasion of the territory of Ukraine, care is also being taken over internally displaced persons.

Key words: *Catholicism, believer, Volyn region, Roman Catholic Church, Ukrainian Greek Catholic Church.*

Актуальність дослідження. Складовим сегментом релігійно-церковного комплексу Волинського регіону, як системної сукупності організаційно-структурованих церковних і релігійних інституцій, є католицькі конфесії. Фактично увесь захід України, а відтак і досліджуваний нами історико-релігійний ареал, належать до перехідної смуги між Центральноєвропейським та Східноєвропейським релігійними макрорегіонами – католицько-протестантською Європою та державами східнохристиянського обряду. Зважаючи на те, що сучасний католицизм – це вагомий духовний рух сучасності, кількісно найбільша і якісно одна з найдинамічніших у розвитку конфесій, що превалує в релігійному житті світу початку XXI століття та буде свою діяльність, зважаючи на духовні запити віруючих, нагально необхідним є вивчення особливостей поступу цієї релігійної традиції і у Волинському регіоні. Тому метою нашої наукової розвідки постає аналіз тенденцій розвитку католицизму сучасного Волинського регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблема функціонування Католицької Церкви сучасного Волинського регіону не розглядалася як комплексна регіональна проблема, проте загальноукраїнський контекст вивчення цього

питання представлений у роботах О. Ворон, О. Недавної, Я. Стоцького, П. Яроцького та інших дослідників.

Виклад основного матеріалу. Релігійний ренесанс кінця ХХ століття супроводжувався відродженням католицизму в Україні загалом та Волинського регіону зокрема. Адже протягом тоталітарного радянського минулого легально чинна лише Римо-Католицька Церква опинилася фактично на маргінесі суспільного буття. Протягом 50–60-х років ХХ століття було припинено діяльність більшості костелів на території України. Що стосується Луцької дієцезії, після Другої світової війни вона була «обезглавлена». Адже після арешту, та згодом висилки єпископа А. Шельонжика на територію Польщі, Луцька єпископська столиця, хоча й не була ліквідована згідно з церковними канонами, проте залишалася без свого владики. Священники, які залишилися на теренах дієцезії фактично діяли в підпіллі. З усіх католицьких дієцезій радянської України Луцька постраждала найбільше.

Пожвавлення релігійного життя католиків на теренах Волинського регіону розпочалося в другій половині 80-х років ХХ століття з початком суспільних трансформацій, викликаних горбачовською перебудовою. Відтак до 1991 р. було відновлено костели в м. Рівному, м. Дубно, м. Острозі, м. Здолбунові, м. Сарнах, м. Володимир-Волинському (сучасне м. Володимир). Така динамічність відновлення пояснюється насамперед тим, що процеси атеїзації посеред католиків у радянський час, фактично вважалися марною справою. До того ж, збереженню утриманню свого традиційного контингенту сприяв дозвіл Ватикану своєму духовенству відхилятися від канонічних правил. Так було скорочено майже наполовину літургію, спрощено деякі релігійні обряди, за відсутності священнослужителя віруючі навіть могли здійснювати їх самі тощо. Відтак з початком демократичних перетворень, збережений релігійний потенціал католиків став поступово, проте стабільно відроджуватися.

В умовах початкового періоду демократичних зрушень прийняття закону «Про свободу совісті та релігійні організації» (1991 р.) постало ключовою передумовою надання нового статусу релігійним інституціям. Відтак низка конфесій регіону, зокрема й католицькі, отримали право вільного інституційного розвитку. Нині Католицька церква в регіоні представлена Римо-Католицькою Церквою (РКЦ) та Українською Греко-Католицькою церквою (УГКЦ).

Наголосимо, що розвиток католицьких конфесій Волинського регіону є динамічним процесом. Станом на початок 1992 року в Україні уже функціонувало 450 римо-католицьких парафій у Вінницькій, Житомирській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій областях. Нечисельні парафії постали в Дніпропетровській, Донецькій, Одеській, Сумській, Луганській, Херсонській, Черкаській, Київських областях. Варто наголосити, що у Волинському регіоні інституційне відновлення римо-католицизму відбулося лише 18 травня 1996 р. Апостольським адміністратором було призначено архієпископа Мар'яна Яворського. Саме йому, сподвижнику Івана Павла II (був призначений Іваном Павлом II у 1991 р. Архієпископом-Митрополитом Львівським латинського обряду, займався новоствореною Львівською Духовною Семінарією), довелося провести синод Луцької дієцезії, метою якого було відродження релігійного життя регіону в дусі II Ватиканського собору.

25 березня 1998 р. Святійший Отець призначив владика Маркіяна Трофим'яка (з 1996 р. був призначений генеральним вікарієм єп. Мар'яном Яворським) єпископом-ординарієм Луцької дієцезії, урочиста інтронізація якого до Луцької кафедри відбулася 16 травня 1998 р. Знаково, що в 1974–1991 рр. він працював настоятелем парафії св. Станіслава єп. мч. у м. Кременці (Волинський регіон), несучи водночас пастирське служіння й у парафіях Волинської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей. Він був обізнаний з усіма проблемними моментами, які були іманентні Луцькій дієцезії під час інституційного відродження. За часів правління владика Маркіяна в Луцькій дієцезії вдалося повернути кільканадцять храмів та збудувати п'ять нових. У 1996 р. єп. Маркіян Трофим'як став одним з ініціаторів створення Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій (ВЦіРО) – представницького консультативно-дорадчого органу, мета кторого полягає в координації

міжцерковного й міжрелігійного діалогу та об'єднанні релігійних і громадських організацій задля духовного та суспільного відродження України. Також владика Маркіян разом із єпископом Юліаном Гбуром із УГКЦ очолив у 2001 р. комітет з організації візиту Папи Івана Павла II до України, який став однією з найважливіших подій у новітній історії України.

У 2005 р. за ініціативи єпископа Маркіяна була створена Волинська рада церков, котра діє й тепер. Благодійний телерадіомарафон «Бог багатий милосердям», який під егідою ВРЦ проходить щороку після Різдва, допоміг уже багатьом людям, котрі потребували підтримки – духовної і матеріальної.

Проте найбільшим здобутком діяльності єпископа Маркіяна став «Римський Месал». У 2002 р. Ватикан видав типову книгу, обов'язкову для використання латинською Церквою в усьому світі. Саме під керівництвом та за безпосередньої участі владика ця головна богослужбова книга католицької Церкви створювалася українською мовою. Українське видання вийшло друком у 2012 р. – першим у світі. Мало хто усвідомлює, що видання «Месалу» – це унікальна подія найвищого релігійного й культурного рівня не лише для католицької Церкви, а й для всієї України. Відзначимо, що, наприклад, Німеччина, Великобританія, Італія затвердили переклади своїми мовами на кілька років пізніше від України, а багато країн із набагато більшими можливостями та ресурсами не мають такого перекладу й досі. Можна заявити, що лише завдяки жертвовності та енергії владика Маркіяна, ординарія луцького, Церква в Україні має свій «Месал» [2]. Від липня 2012 р. владика Маркіян – єпископ-емерит, тобто звільнений від виконання щоденних обов'язків.

Апостольським адміністратором дієцезії був призначений владика Станіслав Широкоградюк, єпископ-помічник Київсько-Житомирської дієцезії, Голова Комісії релігійної місії «Карітас-Спес». 17 травня 2014 р. ординарієм був призначений єпископ Віталій Скомаровський, до цього єпископ-помічник Києво-Житомирський. Єпископ Віталій Скомаровський є Головою комісії в справах кліру та покликань, а також Генеральним Секретарем Конференції римо-католицьких єпископів України.

Процес інституціоналізації Католицької Церкви Волинського регіону включає такі етапи: організаційне оформлення; внутрішня структурованість організації; налагодження диференційованих форм служіння; відкриття власних навчальних закладів; активна соціальна та місіонерська діяльність; створення потужної інформаційної бази; поступове впровадження політики українізації; активна участь у міжконфесійному та екуменічному діалозі; проведення внутрішньої адміністративної реформи; активна залученість до суспільно-політичного життя країни; постійна констатація власного статусу (частина Католицької Церкви).

Зрештою, активний поступ католицизму в Україні протягом 1990-х років став закономірним явищем. Така привабливість цієї релігійної традиції криється, на думку українських науковців, яку ми цілком розділяємо, з однієї сторони в традиційності, з іншої ж – у наявності постмодернових рис. «Сьогоднішній католицизм демонструє елементи плюралізму, толерантності, розуміння філософських та духовних пошуків, навіть, здавалося б, далеких від тих, що відбуваються в його лоні» [4, с. 220]. Поза сумнівом католицизм залишається найбільшою світовою конфесією. Навіть за таких умов речники католицизму не перебільшують своїх успіхів, а навпаки, наголошують на недостатній задіяності шляхів і методів ефективного служіння.

Основним чинником душпастирської, освітньої, харитативної діяльності РКЦ Волинського регіону є чернечі ордени та об'єднання. Зокрема в Луцькій дієцезії найвпливовішими є: Орден Братів Менших (бернардини) – м. Ковель (Волинська область), Орден братів Пресвятої Діви Марії з гори Кармель (кармеліти) – м. Володимир (Волинська область), Товариство Місіонерів Ісуса Милосердного (мізерікордіанці) – діяло впродовж 2008-2015 рр., Товариство Католицького Апостольства (паллотини) – м. Сарни і м. Рокитне (Рівненська область), Згромадження Сестер святої Терези від Дитяти Ісуса (м. Луцьк), Згромадження Сестер Бенедиктинок-Місіонерок – завершили своє служіння 30 червня 2020 р., Згромадження Сестер Божественного Провидіння (м. Рівне). Члени цих орденів взяли під свою опіку окремі парафії.

Саме там вони долучилися до відродження літургійної, катехитичної, благодійницької діяльності. Члени католицьких чернечих орденів уходять до складу редколегій основних католицьких часописів і газет, відіграють важливу роль у розвитку католицького богослов'я в Україні. На теренах Луцької дієцезії виходить періодичне видання «Wolaniez Wolynia» польською та українською мовами. На шпальтах часопису розміщуються публікації з релігійного життя, діяльності католицьких орденів, папського нунція в Україні, історія римо-католицького костелу в регіоні. У дієцезії створене видавництво «Luceoriabooks», яке займається перекладами літургійних книг.

Назагал римо-католицизм Волинського регіону, хоча й будучи генетично пов'язаним з польською нацією, проте, будуючи свою діяльність, орієнтуючись на духовні запити нинішніх віруючих, пропонуючи своїм вірним сучасні форми прилучення до сакрального, будучи відкритою для духовної скарбниці інших релігійно-церковних традицій, РКЦ стає привабливою і корисною конфесією не лише для «традиційних» католиків польського походження, а й для українців. Беручи до уваги цей аспект, наголошуємо, що сьогодні спостерігаємо серйозну різницю між показниками етнічного підрахунку релігійності (приналежність до етносу визначає і релігійну ідентифікацію – поляк-католик) і «культурної» релігійності (людина сама себе оголошує належною до певної релігійної традиції).

Окрім того, говорячи про католицизм Волинського регіону, не можемо оминати й проблему міжконфесійних відносин, які набували то стабільного, то конфліктного характеру. Тому перспективи дослідження конфесійного простору сучасного Волинського краю пов'язані з проблемами, які насамперед стосуються налагодження діалогу між певними традиціями. Одним із вагомих чинників, котрі впливають на сучасний рівень діалогічних відносин між конфесіями, є історичний досвід спілкування, тобто фактор впливу на них історичної пам'яті. Загалом пам'ять – це доволі складна структура, оскільки вона належить різним групам з різними ідентичностями. Вона не завжди зручна, проте необхідна, тому що дає свободу усвідомити свою культурну належність.

Кожному співтовариству притаманна специфічна «культура згадок». Вона служить умовою самоідентифікації, стверджує її стійке існування в часі, має «реконструктивний характер», тобто імпліковані в ній ціннісні ідеї, ступені релевантності, як і всі трансльовані нею «знання про минуле», безпосередньо пов'язані з актуальною для теперішнього моменту ситуацією в житті групи. Колективна пам'ять змістовно пов'язана з відрефлексованим досвідом спільного життя певних груп (у нашому випадку – українців та поляків на волинських теренах). Цей вимір пам'яті – це контрольоване явище, яке піддається коригуванню, управлінню та маніпулюванню. Це залежить від використання інструментів забуття, актуалізації та інтерпретації. За зміст колективної пам'яті можуть сперечатися різні групи, котрі висувують подеколи розбіжні версії минулого й борються за їхнє визнання. Кожний такий проект конструювання пам'яті може стикатися з різними контрпроектами «опозиційної пам'яті». Такі тенденції ми можемо спостерігати в ході польсько-української дискусії щодо Волинських подій 1943 р. Адже драматичні зіткнення українсько-польського протистояння 1943–1944 рр. залишили в суспільній свідомості обох народів значний обсяг негативних стереотипів, які продовжують функціонувати й сьогодні та впливати на відносини між двома народами. Тому в українсько-польських дискусіях довкола болісних, трагічних тем минулого особлива миротворча роль має належати духовенству (православному та католицькому).

У цьому контексті позитивним здобутком є діяльність священнослужителів Луцької дієцезії РКЦ, яка намагається виконувати міжнаціональну об'єднавчу функцію у Волинському краї, робить акценти, за висловом П. Яроцького, на культуротворчій і миротворчій праці [8, с. 138]. Зокрема, до 70-річчя цієї трагедії в Луцьку відбулася Громадська ініціатива, у якій взяли участь і поляки, і українці. Учасники цього дійства багато молилися і говорили про взаємне українсько-польське протистояння. Знаковими в цьому контексті є слова Я. Грицака, який під час цих заходів зазначив: «Коли говорить Церква, коли звучить слово молитви – усі мусять замовкнути» [5]. У межах цих заходів відбулося два молебні – екуменічний на кладовищі в

селі Павлівка на Волині та православний – на кладовищі в селі Сагринь на території Польщі (саме мешканці цих сіл свого часу стали жертвами українсько-польського конфлікту).

Під час заходів було сказано: «Ми усвідомлюємо, яку велику роль у розбудові нової Європи відіграв міжцерковний діалог. Тому ми з вдячністю та визнанням відгукнулися на заклики церков України та Польщі до взаємного прощення провин і примирення між обома нашими народами» [5]. Ще до цих подій, у червні 2013 року, архієпископи і єпископи Конференції Римо-католицького єпископату України видали Пастирський лист із приводу 70-ї річниці Волинської трагедії, у якому закликали поляків і українців до примирення [7]. У липні 2013 року у кафедральному соборі святих апостолів Петра і Павла в Луцьку та в низці храмів Волині було відслужено поминальні меси за жертвами Волинської трагедії. Причому на сайтах РКЦ ця подія була відображена як «Волинська трагедія». Натомість у польській історіографії здебільшого послуговуються терміном «Волинська різня». Напередодні ж вшанування пам'яті жертв злочину на Волині у Варшаві Українська Греко-католицька Церква та Римо-Католицька Церква Польщі підписали спільну декларацію, у якій взаємно визнали вину обох своїх народів у воєнні та довоєнні часи й попросили одне в одного пробачення за скоєнні злочини [7]. Патріарх Української Православної Церкви Київського Патріархату Філарет також закликав українців і поляків до взаємного прощення та заявив: «Сподіваюся, що спільна участь українських та польських представників, православного, греко-католицького та римо-католицького духовенства, спільна молитва та заходи пам'яті в храмах та на місцях поховання жертв стануть добрим прикладом свідчення примирення. Того примирення, завдяки якому подібні конфлікти й трагедії ніколи не зможуть повторитися в майбутньому» [7]. Волинська рада церков з нагоди 73-ї річниці Волинської трагедії висловила консолідовану позицію (під нею підписалися керуючий Волинською єпархією УПЦ митрополит Ніфонт, Волинською єпархією УПЦ КП митрополит Михаїл, Володимир-Волинською єпархією УПЦ архієпископ Володимир, ординарій Луцької дієцезії РКЦ єпископ Віталій Скомаровський, екзарх Луцький УГКЦ єпископ Йосафат, голова Волинського об'єднання церков ХВС-п'ятидесятників єпископ Михайло Близнюк, Волинського об'єднання церков ЄХБ єпископ Ярослав Троць, старший пастор АСД у Волинській області Анатолій Антонюк) щодо примирення та взаємопрощення й виконання християнського обов'язку – віддати шану всім загиблим мешканцям волинських територій, котрі не мали гідного поховання, «яких ми не ділимо за їх національність чи релігійною належністю».

Як бачимо, попри взаємну поляризацію історичних оцінок Волинської трагедії та намагання політиків використати трагічну сторінку в історії обох народів як політичні дивіденди, позиція Волинської ради церков продемонструвала свою дієвість у регіоні та засвідчила виважену, аполітичну, християнську позицію [6, с. 297–298].

Досліджуючи католицизм Волинського регіону, нині правомірно говорити про відродження та легалізацію конфесій греко-католиків. Звичайно до середини 40-х років минулого століття УГКЦ не була напівною в регіоні. Проте, не можна не наголосити, що до офіційної заборони УГКЦ 1946 р. на території досліджуваного нами краю існували парафії та місіонерські станиці східного обряду в м. Ковелі, м. Ратному, м. Володимир-Волинському, с. Одзютічах, с. Голобах, с. Матині, с. Застав'ї, с. Тутовичах, с. Малих Селищах, с. Карбищах, с. Антонівці, с. Кусківцях, с. Бубнові, с. Жабчі, с. Гумнищах [6, с. 206]. Після легалізації УГКЦ у Волинському регіоні також розпочинається процес еволюції греко-католицизму від «катакомбного» періоду до легального життя в суверенній державі. І тут волинському греко-католицизму іманентними є ті самі трансформації концептуальних парадигм у поглядах на навколишній світ та самоідентичність. Сучасний розвиток греко-католицизму демонструє і розгортання виховного потенціалу, і виявлення низки проблем. Солідаризуємося з думкою української дослідниці О. Недавної про те, що «з одного боку, спостерігається підняття над спокусою експлуатації мученицького ореолу, явно недостатнього в сьогоднішніх умовах для підтримки авторитету, з іншого ж – ще не пережитий комплекс «скривдженого». Поруч з деяким послабленням конфесійного впливу на моральність вірних, проводом Церкви

здійснюються спроби впливати на совість не лише останніх, але й українських громадян у цілому; в греко-католицизмі активізуються пошуки аргументів і важелів суспільного впливу... водночас помітно реалізується відкритість в сенсі активного обміну думок кліру й мирян, посилюється самодостатність» [4, с. 221–222].

Нині, на теренах Волинського регіону діє Луцький екзархат УГКЦ, який охоплює декілька десятків парафій на території Волинської та Рівненської областей і входить до складу Києво-Галицької митрополії УГКЦ, охоплюючи Луцький, Рівненський, Володимирський деканати. Відновлення церковних структур на Волині почалося у 2008 році після того, як екзархом Луцьким став єпископ Йосафат Говера. Адже в січні 2008 року Папа Бенедикт XVI благословив рішення Синоду єпископів УГКЦ про заснування нового Архієпископського екзархату в Луцьку й призначення Йосафата Говеру його першим екзархом. На цей пост його рекомендував світлої пам'яті блаженний Любомир Гузар. До речі, сам владика Л. Гузар у 1970-их роках також був єпископом Луцьким, якого призначив патріарх Йосип Сліпий.

На посту екзарха Йосафат Говера надав церковному життю в регіоні новий імпульс: почалося будівництво храмів і каплиць, засновано нові парафії. На Волині зареєстровано 30 парафій УГКЦ і ще 9 чекають закінчення реєстраційних процедур. У Луцьку й Володимирі-Волинському діють монастирі монахів-василіян, а в Ковелі редемптористів. Триває будівництво нових храмів.

Відразу після відродження своєї діяльності католики регіону чітко визначили пріоритети своєї діяльності, серед яких були освітня і наукова діяльність – підготовка компетентних кадрів та благодійницька діяльність. Що стосується освітньої та наукової діяльності то таку функціональність забезпечували заново відкрита в 1994 р. Львівська Богословська Академія та відкритий у 2002 році Український Католицький Університет. Окрім того, було створено низку навчальних закладів для світських та для духовних осіб. Це зокрема: Івано-Франківський теолого-катехичний інститут, Дрогобицький катехичний єпархіальний інститут, Катехичний інститут при ДБА, Вищий Духовний інститут ім. Миколая Чарнецького ЧНІ у Львові. І, хоча, вищезначені заклади функціонували не на теренах Волинського регіону, проте вони підготували ті кадри, які нині здійснюють свою душпастирську діяльність саме на території досліджуваного нами регіону.

При Луцькій дієцезії РКЦ діє відділ католицької релігійної місії «Карітас-спес», яке займається благодійною діяльністю, а також діє «Мальтійська служба допомоги» – благодійна організація, котра працює для дітей з інтернатів та сиротинців, бідних одиноких людей похилого віку, осіб з особливими потребами, забезпечуючи посильну систематичну й послідовну підтримку та допомогу.

Волинський обласний благодійний фонд «Карітас-Волинь» (УГКЦ), заснований у 2010 році. «Карітас-Волинь» уходить у загальну мережу організації «Карітас-Україна». Діяльність «Карітас-Волинь» охоплює такі напрямки: здійснення загальнодержавних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, що спрямовані на поліпшення соціально-економічного становища; соціальний догляд та психологічна підтримка хворим, інвалідам, одиноким, людям похилого віку та іншим особам, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та піклування; захист материнства та дитинства, допомога багатодітним та малозабезпеченим сім'ям, дітям із кризових сімей, внутрішньо переселеним особам; роздавання гуманітарної допомоги малозабезпеченим, інвалідам, безробітним, іншим особам, котрі потребують допомоги; гуманітарна місія підтримки медичних, навчальних закладів Волинської та Рівненської областей [1].

З початком повномасштабного вторгнення на територію України РФ, католицькі конфесії беруть активну участь у волонтерській роботі, працюють із внутрішньо переміщеними особами, займаються доставкою гуманітарних вантажів із сусідньої Польщі.

Висновки. Ренесанс католицизму, який розпочався у Волинському регіоні наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття хоча й на початковому етапі зберіг свої історично польські витоки, активно адаптувався до регіональних особливостей та все більше українізується.

Відтак сучасний католицизм у регіоні відповідає духовним запитам не лише польської нацменшини, але й українців, які шукають свою дорогу до Храму. Багато з них обирають саме греко-католицизм, як виразника національної церкви.

Нині католицькі конфесії регіону застосовують різноманітні форми й методи євангелізації та соціогуманітарної діяльності. Робота католицьких місій спрямована до соціально незахищених, знедолених груп населення, а з початком повномасштабного російського вторгнення на територію України опіка відбувається й над внутрішньо переміщеними особами.

Список використаних джерел та літератури

1. ВОФБ «Карітас-Волинь». Режим доступу: <https://lutsk-ugcc.org.ua/keritas-volyn/> (дата звернення: 21.09.2022).
2. Маркіян Трофим'як відзначив ювілей. *Monitor Wołyński*. Режим доступу: <https://monitorwolynski.com/uk/news/1900-18343> (дата звернення: 11.09.2022).
3. Недавня О. Римо-католицизм у контексті релігійних шукань українців. *Вісник НАН України*. 2001. 4. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72393/08Nedavnia.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.09.2022).
4. Недавня О. Трансформація католицьких конфесій в роки Незалежності України. *Українське релігієзнавство*. 2005. Вип. 35. С. 219–238.
5. Пам'ять про Волинську трагедію: «помирить тільки молитва». Режим доступу: <http://www.volynpost.com/articles/273-pamiat-provolynsku-tragediyu-pomyryt-tilky-molytva> 346 (дата звернення: 21.07.2022).
6. Панчук І. І. Релігійно-церковний комплекс Волинського регіону. Рівне: В-ець О. Зень. 2017. 456 с.
7. Річниця Волинської трагедії: компромісна резолюція Польщі, критика української опозиції та «пас» з боку регіоналів. Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/84463>. 367 (дата звернення: 21.07.2022).
8. Яроцький П. Л. Релігієзнавство (Сучасні релігійні процеси у світі й Україні): підручник. Київ: Кондор, 2013. 442 с.

References (translated & transliterated)

1. VOFB "Karitas-Volyn". Retrieved from: <https://lutsk-ugcc.org.ua/keritas-volyn/> [in Ukrainian].
2. Markiiian Trofymiak vidznachyv yuvilei [Markiiian Trofymyak has Celebrated the Anniversary]. *Monitor Wołyński*. Retrieved from: <https://monitorwolynski.com/uk/news/1900-18343> [in Ukrainian].
3. Nedavnia, O. (2001). Rymo-katolytsyzm u konteksti relihiinykh shukan ukrainsiv [Roman Catholicism in the Context of Religious Searches of Ukrainians]. *Visnyk NAN Ukrainy*. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72393/08Nedavnia.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
4. Nedavnia, O. (2005). Transformatsiia katolytskykh konfesii v roky Nezalezhnosti Ukrainy [The Transformation of Catholic Denominations During the Years of Ukraine's Independence]. *Ukrainske relihiieznavstvo*, 35, 219–238 [in Ukrainian].
5. Pamiat pro Volynsku trahediiu: "pomyryt tilky molytva" [Memory of the Volyn Tragedy: "Only Prayer Will Reconcile"]. Retrieved from: <http://www.volynpost.com/articles/273-pamiat-pro-volynsku-tragediyu-pomyryt-tilky-molytva> 346 [in Ukrainian].
6. Panchuk, I. I. (2017). Relihiino-tserkovnyi kompleks Volynskoho rehionu [Religious and Church Complex of the Volyn Region]. Rivne: V-ets O. Zen [in Ukrainian].
7. Richnytsia Volynskoi trahedii: kompromisna rezoliutsiia Polshchi, krytyka ukrainskoi opozytsii ta "pas" z boku rehionaliv [The Anniversary of the Volyn Tragedy: Poland's Compromise Resolution, Criticism of the Ukrainian Opposition and a "pass" from the Regionals]. Retrieved from: <http://tyzhden.ua/Politics/84463>. 367 [in Ukrainian].
8. Iarotskyi P. L. (2013). Relihiieznavstvo (Suchasni relihiini protsesy u sviti y Ukraini): pidruchnyk [Religious Studies (Modern Religious Processes in the World and Ukraine): Textbook]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Статтю отримано 12.10.2022 року
Прийнято до друку 17.11.2022 року